

O prietenie literară exemplară: Vasile Netea și Nae Antonescu

VIOREL CÂMPEAN

MARTA CORDEA

Biblioteca Județeană Satu Mare

Abstract

An Exemplary Literary Friendship: Vasile Netea and Nae Antonescu

This article presents the main moments of interference of two Romanian scholars, Vasile Netea from Târgu-Mureș and Nae Antonescu from Satu Mare. The literary friendship between the two is illustrated through existing dedications written in the books donated by the historian Vasile Netea to the literary historian Nae Antonescu, and these are preserved in the Memorial Workshop „Nae Antonescu” in the Satu Mare County Library.

Keywords: *Literary friendship, Vasile Netea, Nae Antonescu, historian, literary historian.*

Istoriografia și cultura română, din Mureș în special, se află în 2012 într-o mare sărbătoare: centenarul istoricului și omului de cultură Vasile Netea.

Despre relația lui Vasile Netea cu plaiurile sătmărene am mai avut ocazia să scriem pe parcursul acestui an.¹ Legăturile acestuia cu județul Satu Mare sunt destul de numeroase și variate. Aminteam în articolul citat faptul că Vasile Netea a scris o lucrare intitulată ***Țara Oașului***, apărută în 1940 la

¹ Viorel Câmpean, *Istoricul Netea și plaiurile sătmărene*, în *Eroii neamului*, Satu Mare, an IV, nr. 2 (11), iunie 2012, p. 20-22.

prestigioasa editură din București, „Cartea Românească.” Astăzi, lucrarea, care conține doar 32 de pagini, este o raritate bibliofilă.

Prețioase informații pentru Satu Mare, cu referire la evenimentele care au prefațat marea tragedie națională din toamna anului 1940 - Arbitrajul cu valențe de Dictat - găsim în volumul de **Memorii** al lui Vasile Netea, apărut la editura mureșeană „Nico,” o ediție îngrijită de către fostul director al Bibliotecii Județene Mureș, omul de cultură și patriotul Dimitrie Poptămaș, care are merite mari în păstrarea memoriei istoricului Vasile Netea. Crudul eveniment îl găsea concentrat la Satu Mare pe Vasile Netea.²

Cititorii au desigur la dispoziție **Memoriile** lui Vasile Netea. În acest loc dorim să cităm doar câteva fraze care credem că pot trezi la realitate și la viață orice istoric român de bun simț: „Retragerea s-a făcut pe linia Seini, Baia Mare, Jibou. Noapți întregi aveam să dorm pe marginea șanțurilor. În fiecare sat ne ieșeau în cale țărani înlăcrimați care ne întrebau cu durere: De ce plecați? Cui ne lăsați? Niciodată n-am văzut mai multă durere și în sufletul meu n-am simțit mai multă rușine. Eram ofițer, eram istoric și totuși în loc să stau cu arma în mână în fața porților îndoliate, în fața frontierelor țării, mă retrăgeam dezonorat spre siguranța personală.”³

Alegerile din 19 noiembrie 1946 au găsit forțele democratice în situația de a încheia coaliții, până atunci mai puțin realizabile; pericolul comunist plutea în jur. Astfel, liberalii sătmăreni au încercat să-și unească forțele cu țărăniștii, depunând o listă comună. Alături de candidaturile dr. Titu Demian, dr. Alexandru Miclea, Paul Nichita, Ioan Crișan, Constantin Marian și Augustin Micu, o găsim și pe cea a istoricului Vasile Netea, care era situat al doilea pe lista candidaților de deputați. Desfășurarea acestui scrutin trucat a fost descrisă de către avocatul liberal Vasile Țânțaș, originar din părțile oșenești.⁴

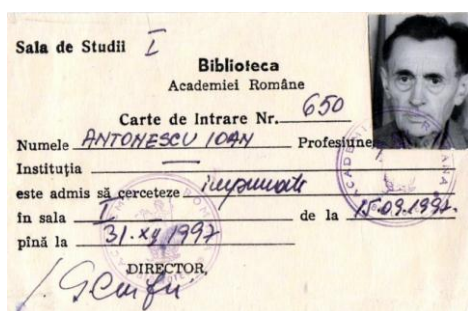
² Vasile Netea, **Memorii**, Târgu-Mureș, 2010, p. 101, 107, 288.

³ **Ibidem**, p. 109.

⁴ **Analele Sighet**, nr. 4, **Anul 1946 - scrisori și alte texte**, București, 1997, p. 11-15. Referințe despre desfășurarea acestui așa-zis scrutin se pot afla și în Claudiu Porumbăcean, Viorel Câmpean, **PNL Satu Mare. Tradiție și contemporaneitate**, Cluj-Napoca, 2011, p. 78-89.

Am făcut și în articolul precedent referire la una dintre componentele de bază ale relației lui Vasile Netea cu Sătmarul, tema articolului nostru fiind prietenia care l-a legat de istoricul literar Nae Antonescu.

Mai multe trasee din viață îi leagă pe cei doi cărturari. În primul rând cărările către bibliotecile mari din țară. Dar îi unesc și întemnițările de care au avut parte.

Nae Antonescu - o viață petrecută în sălile bibliotecilor

Nae Antonescu, născut în 18 decembrie 1921 la Terebești, județul Satu Mare, a urmat între 1936-1940 cursurile Școlii Normale din Oradea, apoi, în timpul refugiului, și-a continuat studiile la Școala Normală din București. În 1943 a obținut diploma de învățător. În 1949 a absolvit Facultatea de Litere și Filosofie din Cluj, unde a avut profesori iluștri, precum Lucian Blaga, D. D. Roșca, Ion Breazu, Nicolae Lascu, Emil Petrovici, David Prodan, Ioan Moga, Liviu Rusu, Mihail Macrea, Ștefan Pașca și Dimitrie Popovici. A frecventat mediile literare, asistând la ultimele două ședințe ale cnaclului **Sburătorul**. O lume apunea o dată cu desființarea aceluia cnaclu.

Nae Antonescu

A debutat publicistic într-o revistă locală, **Ogorul sătmărean**, printr-un articol dedicat prozatorului T. C. Stan. De-a lungul vremii a semnat numeroase articole în presa națională și locală. Dintre publicațiile la care a colaborat amintim: **Ardealul**, **Convorbiri literare**, **Cultura creștină**, **Dreptatea**, **Familia**, **Limba și literatura română**, **Lucefărul**, **Pagini literare**, **Revista de istorie și teorie literară**, **România literară**, **Steaua**, **Transilvania**, **Tribuna**, **Țara visurilor noastre**, **Universul literar**, **Vatra**, **Viața românească** ș.a. Unele dintre articole le-a semnat cu pseudonimele: I. A. Terebești, Silviu Alexe, Titus Clemente, Nae Tarabă.

A publicat în timpul vieții șapte volume: **Scriitori uitați**, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980; **Reviste literare conduse de Liviu Rebreanu**, București, Editura Minerva, 1985; **Jurnal literar. monografie**, Iași, Editura Timpul, 1999; **Reviste din Transilvania**, Oradea, Editura Bibliotecii Revistei **Familia**, 2001; **Reviste literare interbelice**, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001; **Scriitori și reviste literare din perioada interbelică**, Iași, Editura Revistei **Convorbiri literare**, 2001; **Revista Fundațiilor Regale: monografie**, Satu Mare, Editura Solștiu, 2006. Postum, în anul 2011, au fost reeditate la Editura Dacia XXI volumele **Scriitori uitați** și **Reviste literare interbelice**.

În 1973 a editat împreună cu Emil Giurgiuca volumul *Versuri* al poetului George Boldea. În colaborare cu Dimitrie Danciu a îngrijit volumul *Însemnări critice* al lui Romulus Demetrescu, apărut în colecția *Restituiri* a Editurii Dacia. De asemenea, îi aparține și reeditarea, în 1996, alături de Corneliu Bala, a traducerii volumului lui Ady Endre, *Sânge și aur*, de către George A. Petre în 1930. În 1995 a semnat prefața și postfața volumului postum *Poeme* al lui Constantin Noica.

Și-a desfășurat activitatea pedagogică la Școala din Terebești, la Școala tehnică de exploatare C. F. R. Satu Mare, iar pentru o vreme a condus Casa Corpului Didactic Satu Mare.

După instaurarea comunismului, pentru ideile sale politice, a fost încarcerat în închisorile din Turda, Beiuș, Oradea și Aiud. Romulus Zaharia, în romanul *Ademenirea*, amintește și despre activitatea politică a lui Nae Antonescu.

A trecut la cele veșnice în 18 iunie 2008, fiind înmormântat în satul natal, lăsând în urmă sute de manuscrise, unele inedite.

Lui Vasile Netea, politica liberală, la care aderase cu toată ființa, i-a atras ulterior încarcerarea ori „delegarea” la Canal, în două reprize, între anii 1952-1955 și 1959-1963. Vasile Netea s-a stins din viață în martie 1989 la București.

Devotați acelorași idealuri, atașați însă unor formațiuni politice diferite, folosind în demersurile lor instrumente comune, dar și specifice,

existența amândurora poate lesne să fie pusă sub același numitor comun al iubirii de Transilvania, dar și de tot ceea ce este românesc.

Amândoi au mâncat pâinea amară a refugiului la București. O pâine amară, dar stropită cu dragostea dintre ardelenii năpăstuiți în Capitală și de prietenia arătată lor de bucureștenii acelor timpuri. În *Memorii*, Vasile Netea amintește despre colaborarea lui Nae Antonescu la *Ardealul*, publicația ardelenilor refugiați la București, și despre activitatea de după terminarea războiului, afirmând că acesta „denotă o incontestabilă dragoste pentru literatură, ci totodată și o erudită informație.”⁵ La acea publicație meritorie a colaborat și un alt sătmărean valoros, învățătorul Ion Groșan, congener cu Vasile Netea.

Nae Antonescu, „părintele revuisticii românești,” după cum era supranumit istoricul literar, avea o valoroasă și vestită bibliotecă. În *Fondul Nae Antonescu* al Bibliotecii Județene Satu Mare⁶ sunt cuprinse o mare parte din volumele acestei biblioteci.

De asemenea, în *Atelierul Memorial „Nae Antonescu”* sunt expuse tablouri reprezentând personalități importante ale culturii române și universale, portrete ale scriitorilor consacrați, dar și ale celor minori, „uitați,” după cum îi numea însuși Nae Antonescu. Această categorie de scriitori a reprezentat principala preocupare a lui Nae Antonescu, câteva dintre titluri sprijinind afirmația noastră. Colecția de tablouri constituie o raritate datorită numărului mare de portrete puțin cunoscute ale scriitorilor și oamenilor de cultură, români sau străini.

Printre cărțile existente în *Atelierul Memorial „Nae Antonescu”* sunt păstrate mai multe lucrări din opera lui Vasile Netea, dăruite cu frumoase dedicații istoricului literar din Terebești.

⁵ Vasile Netea, *op. cit.*, p. 152.

⁶ În data de 10 august 2011 la sediul Bibliotecii Județene Satu Mare a fost inaugurat *Atelierul Memorial „Nae Antonescu.”*

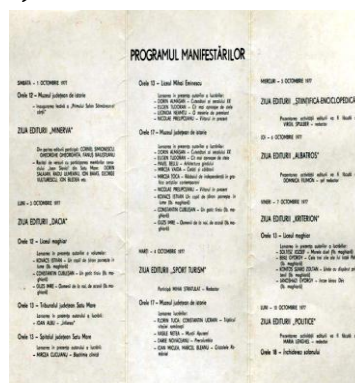

Imagini din Atelierul Memorial „Nae Antonescu”

Vasile Netea a venit la Satu Mare și după eliberarea din închisoare, când vremurile se mai

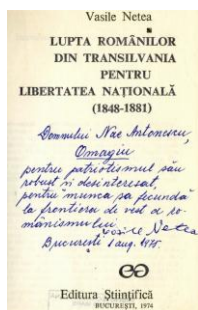
„dezghețaseră.” În 1972, prezent la Satu Mare cu ocazia unei frumoase aniversări a orașului, Vasile Netea, în articolul intitulat **Sătmarul prin veacuri**, publicat în **Școala sătmăreană**,⁷ afirma, printre altele: „[...] Sătmarul, după secole de existență anonimă, sărbătorește în toamna acestui an un mileniu de viață istorică, identificată, continuă și ascendentă.”

În octombrie 1977, Vasile Netea a revenit la Satu Mare, participând la manifestările prilejuite de organizarea Primului Salon Sătmărean al Cărții. Atunci a fost lansată la Satu Mare lucrarea **Munții Apuseni**.

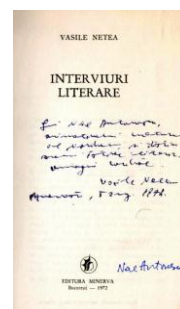

⁷ Vasile Netea, **Sătmarul prin veacuri**, în **Școala sătmăreană**, noiembrie, 1972, p. 5-9.

Prezentăm în continuare dedicațiile lui Vasile Netea, de pe volumele dăruite și aflate în biblioteca lui Nae Antonescu.

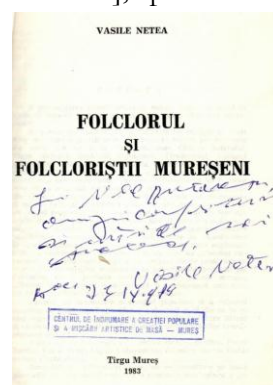
Pe volumul *Lupta românilor din Transilvania pentru libertatea națională (1848-1881)*, apărut în 1974 la Editura Științifică din București, apare următoarea dedicație: „Domnului Nae Antonescu, *Omagiu pentru patriotismul său robust și dezinteresat, pentru munca sa fecundă la frontiera de vest a românismului. Vasile Netea. București 1 aug. 1975.*”

Volumul *Interviuri literare*, apărut la București, la Editura Minerva, în 1972, păstrează dedicația: „Lui Nae Antonescu, animatorul cultural al Nordului și distinsului istoric literar, omagiu cordial. Vasile Netea, București, 5 aug. 1974.”

Pe extrasul din *Revue roumaine d'histoire, intitulat Vasile Netea. Bibliographie historique et littéraire*, Tome XXI, juillet-décembre 1982, nr. 3-4, Editura Academiei Republicii Socialiste România (Tirage à part). [Extras, p. 465-477], putem citi următorul text: „Lui Nae Antonescu, omagiu pentru activitatea și patriotismul lui. Vasile Netea. Buc. 10 IV. 1983.”

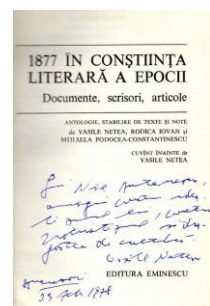
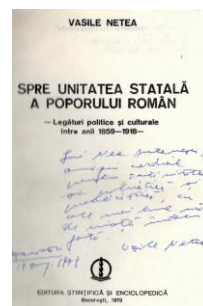

Pe volumul *Folclorul și folcloriștii mureșeni*, Târgu-Mureș, 1983, apare dedicația: „Lui Nae Antonescu, omagiu confratelui și urări de noi succese. Vasile Netea. Buc. 24 IX 1989.”

Volumul îngrijit de către Vasile Netea, *Interviuri din literatura română. Mărturisirile mai multor generații*, apărut la editura ieșeană Junimea în anul 1983, păstrează dedicația cu textul: „Lui Nae Antonescu, omagiu pentru activitatea sa publicistică și literară. Cu veche prietenie, Vasile Netea. București 19 iunie 1984.”

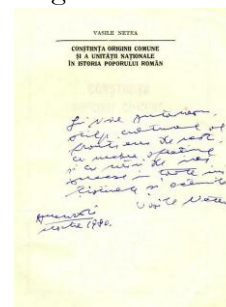
Pe volumul *Spre unitatea statală a poporului român: Legături politice și culturale între anii 1859-1918*, apărut la Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, apare dedicația: „Lui Nae Antonescu, omagiu cordial pentru activitatea sa revnistică și publicistică, cu cele mai bune urări de viață îndelungată. Vasile Netea. București 19 aug. 1979.”

Volumul *1877 în conștiința literară a epocii: Documente, scrisori, articole*. Antologie, stabilire de texte și note de Vasile Netea, Rodica Iovan și Mihaela Podocea-Constantinescu, cuvânt înainte de Vasile Netea, are următoarea dedicație: „Lui Nae Antonescu, omagiu pentru idealismul lui, pentru patriotismul și dragostea de cultură.

Vasile Netea. București 23 febr. 1978.”

Volumul *Conștiința originii comune și a unității naționale în istoria poporului român*, apărut la București, Editura Albatros în 1980, păstrează următoarea dedicație: „Lui Nae Antonescu, stâlp cultural al frontierei de vest, cu vechea afecțiune și cu urări de noi succese în toate inițiativele și acțiunile. Vasile Netea. București, martie 1980.”

Pe volumul *Liga Culturală și Unirea Transilvaniei cu România* (carte scrisă în colaborare cu

C. Gh. Marinescu), apărut la Iași, Editura Junimea în 1978, se păstrează dedicația: „*Lui Nae Antonescu, omagiu pentru activitatea lui la frontiera de nord vest, pentru bogata sa activitate publicistică. Vasile Netea. Buc. 12 II 979.*”

Publicăm și în acest articol o fotografie a lui Vasile Netea cu o dedicație către același „*părinte al revnisticii*” trăitor la Terebești. Ceea ce afirma la adresa lui Nae Antonescu a demonstrat și Vasile Netea de-a lungul întregii sale vieți, patriotismul său robust și dezinteresat, pentru munca sa fecundă la temelia românismului.

Peste ani, viața și activitatea celor doi cărturari servesc drept modele de slujire pentru neamul românesc. Iar prietenia lor, întemeiată pe onestitate, sinceritate și colaborare exemplară are darul de a ne întări și pe noi, cei de azi într-o cultivarea acestui neprețuit sentiment.